

*A kiadvány az Európai Bizottság és a Magyar Köztársaság támogatásával
készült*

Felelős kiadó:
Vladiszavlyev András igazgató

2005

Csongrád Megyei Munkaügyi Központ
Nemzeti Pályainformációs Központ
6721 Szeged
Bocskai u. 10-12.
www.npk.hu

Tartalomjegyzék

1. Oktatási rendszerek Európában	3
1. 1. Az Európai Unió és az oktatásügy	5
1. 2. A pályaválasztási tanácsadás tendenciái	6
2. Az általános és szakmai képzés Európában.....	9
2. 1. Az általános és a szakmai képzés rendszerének minőségi és hatékonysági javítása az Európai Unióban	11
2. 2. Az általános és a szakmai képzés elérhetőségének megkönnyítése ..	13
2. 3. Nyitottság a világra.....	15
3. Uniós szintű együttműködés a felsőoktatásban	18
3. 1. A bolognai folyamat	18
3. 2. Oktatási programok az Európai Unióban.....	19
3. 3. A mobilitás anyagi támogatása az Európai Unióban	26
3. 4. Az Europass.....	28
3. 5. A tanulmányi teljesítmények beszámításának európai rendszere (ECTS).....	31
4. Hazánk szerepe az Európai Unió oktatási törekvéseiben	36
Felhasznált irodalom, Internet-elérhetősegek.....	38

1. Oktatási rendszerek Európában

Európa XXI. századi érzékelhető kihívásainak egyike a kontinens egységének megteremtése, a tudás társadalmának megalkotása annak érdekében, hogy földrészünk eleget tudjon tenni önmaga és a világ kihívásainak. Az ilyen – talán korszakváltónak is nevezhető – időszakokban a pozitív tendenciákat szolgáló fontos tényezők tucatjait lehet csokorba gyűjteni. E helyen ebből a csokorból csupán egy-egy szálat emelünk ki, központi témánkkal, az oktatásüggyel összefüggésben. Az oktatás ugyanis nem légüres térben és nem is önmagában létezik, ahogyan ezt hajdanában különböző utópiák megálmodói gondolták, hanem ezer szál köti megalkotójához és egyben legfontosabb hasznélvezőihöz, a társadalomhoz, a gazdasághoz, a tudományhoz, a hagyományokhoz és a kultúrához.

A tömeges népoktatást az ipari forradalom, a gyorsan bővülő középfokú oktatást a tudományos-technikai forradalom hozta létre. A mai Európa célkitűzése, hogy a **tudás társadalmává** váljon. Az oktatás folyamata oktatási rendszereket hozott létre, tanterveket alkotott, ösztönözte a korszerű módszerek kifejlesztését és jöllehet különböző korszakokban, eltérő formában, de a társadalom és az oktatásügy legjobb gondolkodói mindig törekedtek a gyermekek és a felnövekvő társadalom művelődési esélykülönbségeinek fokozatos csökkentésére.

A XX. században két világháború tette tönkre nemzedékek értékeit, és emberek tízmillióit pusztította el. A második nagy világgégés után Európában a XX. század jeles gondolkodói – Konrád Adenauer (1876-1967) német, Charles de Gaulle (1890-1970) francia és Robert Schuman (1886-1963) francia politikusok és mások – az élet számos területén fontos lépéseket tettek a konfliktusok történelmi gyökereinek kiiktatásáért, egy új európai egység megteremtéséért. Ezt a gondolatkört szolgálta a változó elnevezéssel működő nyugat-európai együttműködés, a Közös Piac, az Európai Gazdasági Közösség, majd a létrejött Európa, amely immár nemcsak Nyugat-Európa országait, hanem Közép-Kelet-Európa államait is tagjai közé sorolhatja.

Az utóbbi évtizedekben az európai oktatási rendszerek is lényeges változásokon mentek keresztül. Az 1960-as évek második felében egy az UNESCO által támogatott nemzetközi vizsgálat még az „oktatás világválságáról” írt. A vizsgálat következtetései és számos más tényező is mind egyértelműbbé tette, hogy az oktatásügy nem „improduktív”, hanem a „leghatékonyabb” befektetés a gazdaság és a társadalom számára egyaránt. A

levont következtetésekből jelentős eredmények születtek, amelyek néhány fő jellemzője a következő:

- a kötelező iskolázás időtartamának megnövelése, általában 14, 16 vagy 18 éves korig (Magyarországon a tankötelezettség 18 éves korig tart);
- az oktatási rendszerek belső struktúrájának átalakítása: az alsó alapozó szakasz akár 14, az alsó középfok akár 16, a középfokú oktatás felső szakasza pedig 18-19 éves korig is eltarthat,
- a felső középfokban folyamatosan integrálódik az általános és a szakmai képzés;
- kialakult és mind intenzívebbé válik a pályaválasztási tanácsadás, a pályaeorientálás az iskolai tanulmányok során, de az életet végigkísérő szakmaváltoztatások következtében ez a tevékenység ugyancsak az életet végigkísérő folyamattá válik;
- tömegessé vált a felsőoktatás, következésképpen a hagyományos elitképző struktúrákat egy új, immár háromfokozatú képzés váltja fel, amely a **bolognai folyamat** néven vált ismertté.

Az egyes országok oktatási rendszerét az itt következő áttekintések egységes szempontok alapján és sokoldalúan mutatják be. Éppen ezért ennek összefoglalására, vagy akár egy-egy tényező kiemelésére e helyen nem vállalkozunk. Csupán arra térünk ki, hogy mivel szükség van az oktatási rendszerek összehasonlíthatóságára, az UNESCO kialakított egy olyan klasszifikációs rendszert, amelyet az egyes országok, illetve nemzetközi szervezetek az összehasonlító statisztikák készítése és az összehasonlító kutatások során hasznosítani tudnak. Ez a rendszer az ISCED (International Standard Classification of Education), a nemzetközi oktatásügyi szabvány, amely hét szintet ölel fel, és az előiskolai neveléstől (ISCED 0) egészen az egyetemi doktori fokozat megszerzéséig (ISCED 6) terjed. Az ISCED fokozatok (szintek) a következők:

- 0 = óvodai, előiskolai szint,
- 1 = alapszint, alapképzés,
- 2 = alsó-középfokú iskolai szint (Magyarországon általános iskola 5-8. osztály),
- 3 = felső-középfokú iskolai szint,
- 4 = szakképzés,
- 5 = főiskolai és egyetemi alapképzés,
- 6 = doktori fokozat.

1. 1. Az Európai Unió és az oktatásügy

Az Európai Közösség, illetve az Európai Unió különböző dokumentumaiban az együttműködés első negyven esztendejében oktatási kérdésekkel csak érintőlegesen foglalkoztak. A Montánuniót (Európai Szén- és Acélközösség) politikai és gazdasági céllal alapították. Az Európa Tanács ugyanakkor már 1963-ban határozatot hozott a **közös szakképzési politika** kialakításáról. Az Európai Bizottság 1971-ben elfogadta az „Általános irányelvek a közös tevékenység kialakításához a szakképzés területén” c. dokumentumot. Vagyis az oktatási együttműködésben itt is a szakképzésé volt a prioritás, hiszen folyamatosan tudatosult az, hogy a szakképzés köre és minősége az európai gazdaság továbbfejlesztésének kulcskérdése.

Az általános tervek és célok megfogalmazásán túl, a kapcsolatok fejlesztése, a nyelvismeret bővítése, a közös szakmai értékek integrálása a szakképzésbe különböző együttműködési programokat eredményezett az 1980-as években. Ilyenek például az **Erasmus** program (1987), a **Petra** program (az ifjúság és a felnőttek szakképzésének szolgálatában), vagy a **Lingua** program (az idegennyelv-oktatás bővítése jegyében), illetve a **Tempus** program, amely a közép-kelet-európai országok egyetemeit és főiskoláit is bevonta a közös tevékenységbe.

Az oktatási együttműködés szempontjából jelentős állomás volt a **Maastrichti Szerződés** (1992), amely az Európai Közösség történetében első alkalommal rögzített olyan cikkelyeket, amelyek az oktatás területén közös törekvéseket fogalmaztak meg. A Maastrichti Szerződés 126. és 127. cikkelye az oktatás és a szakképzés, valamint az ifjúság nevelése területén feladatként jelölte meg az együttműködés érdekében a minőségi oktatás és a szakképzés közös támogatását olyan feltételek mellett, amelyben a tagállamok felelősek maradnak a tananyag tartalmáért, az oktatási rendszer működtetéséért, az anyanyelvi és a kisebbségi nyelvek ápolásáért, az esélykülönbségek csökkentéséért, valamint a kisebbségi kultúrák ápolásáért.

A 126. cikkely alapján az Unió a következő célokat és tevékenységeket támogatja:

- az európai dimenzió fejlesztése az oktatásügyben;
- a tanulók és a tanárok mobilitásának támogatása;
- az oktatási intézmények együttműködésének ösztönzése;
- információ- és tapasztalatcsere a tagállamok oktatási rendszereiről;

- az ifjúsági csereprogramok bővítésének, valamint a távoktatás fejlesztésének támogatása.

A 127. cikkely mindenekelőtt a szakképzési törekvésekkel foglalkozik, a következő célok szerint:

- alkalmazkodás megkönnyítése az ipari változások új követelményeinek ismeretében;
- a szakmai alap- és továbbképzés fejlesztése;
- a szakképzés és a mobilitás megkönnyítése;
- az oktatási intézmények és a vállalkozások együttműködésének támogatása;
- információ- és tapasztalatcsere az új szakképzési ismeretek terjesztéséről és a problémák megoldásáról.

A Maastrichti Szerződés után közel másfél évtized múlva megállapíthatjuk, hogy az együttműködés jelentős mértékben fejlődött, amit az is jelez, hogy a korábbiakban már idézett különböző programok nemcsak tovább éltek és élnek, hanem új tartalmakat kapnak, és struktúrájuk folyamatosan igazodik a változó követelményekhez. A programok növekvő népszerűségéhez az Európai Unió fokozott pénzügyi támogatása is jelentős mértékben hozzájárult.

1. 2. A pályaválasztási tanácsadás tendenciái

Európában hosszú múltra tekint vissza a pályaorientációs tanácsadás intézménye, amelynek az első időszakban az iskolán belüli tanácsadás volt az alapja, és elsősorban a tanulókat segítette a helyes pályaválasztásban. Magyarországon 1992-től a pályaorientációs feladatok egy részét a munkaügyi központok vették át.

Az oktatás és a képzés bővülése, a szakképzés mind szélesebb körű összekapcsolása a nemzetközi mobilitással szükségessé tette a pályaorientáció európai intézményhálózatának kialakítását. Erre Európában 1992/93-ban került sor, amikor a **Petra III** akcióprogram keretében létrehozták a **Nemzeti Pályainformációs Központokat** (National Resource Centres for Vocational Guidance – NRCVG¹). Az NRCVG európai hálózata 2000. január 1-től az Európai Unió Leonárdo programjához kapcsolódott. A programban

---

¹ Más néven Euroguidance.

kulcsszerepet kapott az innovatív tanácsadó és információs tevékenység, az európai pályaválasztási kínálatok fejlesztése.

A Euroguidance hálózat feladatai az alábbiak:

- az európai dimenzió gazdagítása a tanácsadásban, az oktatásban és a képzésben, szorosan kapcsolódva a nemzeti intézményekhez;
- hozzájárulás az európai mobilitáshoz a különböző dokumentumok feldolgozásával, terjesztésével, a lehetőségek bemutatásával (beleértve a vállalkozások gyakorlati tapasztalatainak ismertetését is), a közösségi kezdeményezések propagálásával az EGT (Európai Gazdasági Térség) tagállamaiban és a csatlakozásra váró államaiban;
- hatékony hozzájárulás az innovatív gyakorlatok és módszerek elterjesztéséhez az EGT-n belül.

Valamennyi NPK a saját nemzeti keretei között modell-intézményként tevékenykedik az információcserében és a különböző dokumentumok közreadásában. Külön foglalkozik a pályaválasztási és képzési szakértők felkészítésével, a nemzetközi mobilitás feltételeinek javításával, valamint a munkaerőmozgás segítségével. A Euroguidance hálózat számos projektet működtet. A hálózat megalapítása óta növekedett azoknak az országoknak a száma, amelyek Nemzeti Pályainformációs Központtal rendelkeznek. A Nemzeti Pályainformációs Központ hálózatának kibővítése a közép- és kelet-európai országokban hivatalosan 1998/99-ben kezdődött; ebben az időszakban azonban csupán a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság kötötte meg az Európai Bizottsággal a működéshez szükséges szerződést. Így például Lengyelországban 1999 júliusában, Magyarországon pedig 2000 novemberében hozták létre a Euroguidance központokat. 2001. májusában az Európai Unióban, az Európai Gazdasági Térségben és a közép- és kelet-európai országokban már több mint 90 Nemzeti Pályainformációs Központ működött összesen.

A Euroguidance hálózatban jelenleg a következő országok vesznek részt: Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Görögország, Írország, Izland, Lengyelország, Lettország, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Norvégia, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovák Köztársaság, Szlovénia és Törökország. Emellett Svájc is közreműködik a hálózat munkájában.

Magyarországon a Csongrád Megyei Munkaügyi Központ Nemzeti Pályainformációs Központja 2000. november 3-án kezdte meg munkáját. Az intézmény 2001 tavaszán, a Leonardo program keretében jelentette meg az „Információk Magyarországról”² című országismertető mappát, amely áttekintést ad az ország oktatási rendszeréről, a munka világáról, a foglalkoztatásról, a társadalombiztosításról, az egészségbiztosításról, valamint a különböző – a témákhoz kapcsolódó – intézményekről. Az NPK magyar nyelven elérhetővé teszi azokat az országmappákat, amelyek az EU tagállamokról, illetve az Európai Gazdasági Térség országairól adnak képet a magyar mappánál felsorolt tematika szerint, az Eures és a Eurydice adatbázisok felhasználásával. A mappák frissítése folyamatos.

---

² Információk Magyarországról. Leonardo da Vinci program. Csongrád Megyei Munkaügyi Központ Nemzeti Pályainformációs Központ. Szeged. 2001. Szerzők: dr. Benedek András, Fülöp Edit, Molnárné dr. Nagy Ágnes, Papp Anna Gabriella, dr. Molnár László, dr. Rodák Margit. Szerkesztő: Vladiszavlyev András. (Elérhető az NPK további mappáival együtt a következő címen: Szeged, Bocskai u. 10-12. E-mail: nrcvg@npk.hu; honlap: www.npk.hu)

2. Az általános és szakmai képzés Európában

Az Európai Bizottság, illetve az EU tagországok oktatásügyi miniszterei közös törekvéseket a 2010-ig terjedő időszakra vonatkozóan az alábbi célok szerint csoportosították:

- alapvető törekvés az általános- és a szakképzés területén a minőség javítására; olyan oktatási intézmények megteremtése, amelyek a világ bármely iskolájával felvehetik a versenyt;
- az európai általános- és szakképzés rendszerének átjárhatónak és nyitottnak kell lennie, hogy a diákok ebben a rendszerben szabadon mozoghassanak;
- a különböző okleveleket és diplomákat nyújtó intézményeknek gondoskodni kell arról, hogy a dokumentumok a tudás és a készségek magas minőségi szintjéről adjanak tanúságot annak érdekében, hogy azok az Európai Unió bármely pontján egyenértékűen használhatóak legyenek és a továbbképzésekhez megfelelő alapot nyújtsanak;
- gondoskodni kell a különböző életkorú európai polgárok számára az élethosszig tartó tanulás lehetőségéről;
- Európának fel kell készülnie arra, hogy a kontinensen kívüli más régiókkal kölcsönös érdekek alapján megfelelő kapcsolatokat építsen ki, mindenekelött az egyetemisták, az oktatók és a kutatók számára.

E célokkal az Európai Unió az általános- és a szakképzés olyan új korszakát kívánja megindítani, amely az egymástól eltérő oktatási rendszerekre épül. A közös célok megvalósítása a nyelvek, a kultúrák, az oktatási hagyományok és a nemzetek sokszínűségére épít. Ehhez az is hozzátartozik, hogy az egyes országok maguk irányítják és szabályozzák az oktatást és a képzést, amelynek következtében eltérően szervezik többek között a tanévet, az oktatás konkrét felépítését, a tankötelezettséget, a tanterveket és a záróvizsgákat.

A sokszínűség nagy érték az európai nemzetek számára. Úgy is lehet fogalmazni, hogy a sokszínűség az, amely minden európai számára közös érték. Ugyanakkor számolni kell azzal, hogy a gazdasági és társadalmi együttműködés és a szabad munkaerőmozgás olyan tényezők, amelyek a munkaerő mobilitása érdekében szükségessé teszik az együttműködést az

általános és a szakképzés területén is. Az európai integráció növekvő jelentősége feltételezi annak tudatosságát, hogy a közös munkában akkor tudunk hatékonyan részt venni, ha ismereteink megfelelő szintűek. Ez természetesen minden nemzedék számára fontos tényező, de nyilvánvalóan a fiatalok azok, akiknek erre már tudatosan készülniük lehet és kell.

Az általános- és a szakképzés tanterveinek tartalmát az adott tagállamok, régiók, tartományok, kantonok saját maguk határozzák meg. Vagyis a szubszidiaritás elve az oktatásügyben változatlanul fennmarad, amelyet a közös törekvésekben egy európai értéktöbblet tovább gazdagít. Ezeket a törekvéseket rögzítették az Európai Közösség szerződésének 149. és 150. cikkelyében, amelyek mindenekelőtt a következőket tartalmazzák:

- az oktatók és a tanulók mobilitásának támogatása;
- az iskolák és a felsőoktatási intézmények együttműködésének fejlesztése;
- az idegen nyelv(ek) elsajátításának támogatása;
- a diplomák, az oklevelek és más végzettségek és kompetenciák elismerése;
- az Élethosszig tartó tanulás és a távoktatás fejlesztése.

Az Európai Unió különböző fórumai az általános elvek mellett természetesen gyakorlati lépéseket is ajánlanak. Többek között a mobilitás akadályainak leépítését, a felsőoktatási képzés minőségének értékelését, az iskolai képzés színvonalának vizsgálatát, az élethosszig tartó tanulás feltételeinek megteremtését, a harmadik országokkal való együttműködést, valamint a különböző konzultációs és más dokumentumok közreadását. Az Európa Tanács 2000. márciusi lisszaboni értekezletén kiadott munkaprogramjában új célokat jelölt ki, melyek a tudásközpontú társadalom fogalmához kapcsolódnak. Itt is utalunk arra, hogy ezek a célok nem csak az Európai Unió akkori 15 tagállamára, hanem a 2004. május 1. óta immár összesen 25 tagállamra egyaránt vonatkoznak, és magukba foglalják az EU-n kívüli csatlakozásra váró tagokat, valamint az európai gazdasági és oktatási tudományos térséghez tartozó országokat is.

A lisszaboni konvenció a következőket tartalmazza: „Az Európai Uniónak a világ legversenyképesebb, dinamikus és tudásalapú gazdasági térségévé kell válnia, amely egy tartós gazdasági növekedést tűzhet ki céljául – magasabb foglalkoztatottsági szinttel, jobb munkahelyekkel és magas szintű szociális együttműködéssel”. A szükséges változások tehát nem csak az európai

gazdaság mélyreható átalakítását, hanem a társadalombiztosítási és az oktatási rendszer modernizálásának ambiciózus programját is feltételezik.

2001 márciusában, Stockholmban, az Európa Tanács az előbbieken megjelölt program megvalósítása érdekében a következő stratégiai célokat fogalmazta meg:

- az általános- és szakképzési rendszerek minőségének és hatékonyságának javítása az Európai Unióban,
- könnyebb hozzáférés az általános- és szakképzéshez mindenki számára,
- az általános- és szakképzés rendszerének átjárhatóvá tétele világviszonylatban.

2002 tavaszán Barcelonában a Bizottság és a Tanács három stratégiai célt és ezekhez kapcsolódóan 13 résztörekvést fogalmazott meg. A következőkben az egyes célokat, illetve a tanulókat és a munkavállalókat is érintő programokat kívánjuk vázlatosan bemutatni.

2. 1. Az általános és a szakmai képzés rendszerének minőségi és hatékonysági javítása az Európai Unióban

- Az oktató személyzet felkészítésében olyan képességek és készségek kialakítása, amelyekkel a tudás társadalmában reájuk váró megváltozott szerepet teljesíteni tudják. Ennek érdekében különösen fontos az általános- és szakképzés vonzerejének növelése, egyebek között a pedagógusok növekvő megbecsülésével.
- Szükség van a megfelelő munkaerő-kereslet és -kínálat megteremtésére a pedagógusok számára. A tanárok képzése és továbbképzése során különös figyelmet kell fordítani az idegen nyelvekre, az információs és kommunikációs technológiára, valamint a tantervek interkulturális aspektusaira.
- A törekvések között különösen hangsúlyos a tudás társadalmához szükséges alapvető készségek és képességek kialakítása. Ezzel kapcsolatban utalni kell arra, hogy a képesség és jártasság fogalma a tudás társadalmában a hagyományos mellett új megközelítéseket is igényel. Azzal együtt, hogy ki kell alakítani olyan alapkészségeket, mint az írás, az olvasás, a számolás, vagy a kommunikációs készség,

az új követelmények szükségessé tették új fogalmak bevezetését. Az alapkészség eddigi fogalma mellett indokolt lett a **kompetencia** megjelölés, amely az alapkészség jelentésén túl adottságot, alkalmasságot, hozzáértést is jelent. Számolni kell olyan új elemekkel is, mint az élethosszig tartó tanulás, vagy az oktatási rendszerek és a tanulás többször említett sokszínűsége. Vagyis a tudás társadalmában az alapvető jártasságokat tekintve figyelembe kell venni azokat a követelményeket, amelyek nemcsak a számolás, olvasás és írás készségét foglalják magukba, hanem a természettudományok, az idegen nyelvek, valamint az információs- és kommunikációs technológiák és egyéb technológiák tanulására is felkészítenek. Készség szinten fontos a tanulási módszerek ismerete, a szociális érzékenység, a vállalkozói szellem, valamint az általános kulturális dimenziók körében való eligazodás.

Természetes dolog, hogy mindezeket a társadalmi elvárásokat nemcsak az iskolának kell figyelembe vennie, hanem a család, a különböző intézmények, különösen a média, a felnőtt társadalom és más tényezők is felelősek az ifjúság sokoldalú neveléséért. Az ösztönző, koordináló, a folyamatokat intézményesen értékelő szervezet azonban mégis csak az iskola marad. Ezért is kell a pedagógusképzést és –továbbképzést, illetve a teljes nevelési folyamatot az új követelményekhez igazítani.

Amíg az alapvető készségek elsajátításához egy alapfokú képzés is elegendő volt, a növekvő elvárások a képzés időtartamát szükségszerűen meghosszabbítják. Ezért is fontos a középfokú oktatás bővítése nemcsak az alsó-, hanem a felső-középfok szintjén is. Ezt szolgálja az a cél, amely szerint az évtized végére a megfelelő korosztály mintegy fele befejezi a középiskolát, továbbá felére csökken az általános iskolai záróbizonyítvánnyal nem rendelkezők száma.

Esetünkben természetesen nem csupán a képzés időtartamának időbeni növelése, hanem minőségének folyamatos nyomon követése is fontos cél. Ezt szolgálják a különböző nemzetközi felmérések; így például az olvasási készség és a matematikai alajártasság szintjének mérésében az utóbbi években mind gyakrabban találkozunk a **PISA-indikátor** fogalmával³.

---

³ A PISA (Programme for International Student Assessment) az OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) által koordinált program a tanulói teljesítmények nemzetközi összehasonlítására.

A törekvések között különösen fontos az anyanyelvi kultúra magas szintű elsajátításának biztosítása. Nem szabad megengedni, hogy a média, az információs és kommunikációs technológiák elterjedése miatt az anyanyelvi kultúra és a személyes kommunikáció készsége háttérbe kerüljön. Az anyanyelvi készség természetesen egy egész életen át alakul és fejlődik. Ezen belül különösen fontos korszak az ember életében az első 8-10 esztendő, vagy ha úgy tetszik, a tankötelezettség időszaka.

A különböző nemzetközi fórumokon ki kell hangsúlyozni az anyanyelvi kultúra elsajátításának szerepét. Ennek az irányelvnek az irodalom, a történelem, a környezetismeret, a szülőföldhöz, a nemzethez kötődés értékeinek továbbadásában is meg kell jelennie.

Az alapkészségek fejlesztésére a felnőttképzésben is szükség van, hiszen az olvasás szeretete, az íráskészség javítása, vagy ha szükséges, akár a számolási ismeretek bővítése itt is fontos szerepet játszik.

Az európai oktatásban nagy hagyománya van a matematika, a természettudomány és a technika tanításának. Ezeknek a tantárgyaknak továbbra is méltó helyet kell biztosítani a középfokú oktatásban.

Végezetül a célok első köréhez tartozó konkrét kulcsfeladatok sorában különös hangsúlyt kap az erőforrások lehető legjobb hasznosítása. Ennek érdekében már az Európa Tanács Lisszabonban megfogalmazott programja is azt a követelményt tartalmazza, hogy az egy főre jutó támogatást évről-évre érzékelhetően növelni kell, hiszen az európai gazdaság jövője nagymértékben függ az európai polgárok felkészültségétől.

Természetesen mindannyiunk személyes érdeke felkészültségünket, tudásunkat hozzámérni a változó követelményekhez, és arra törekedni, hogy – tudás-, képesség- vagy készségbeli hiányosságainkat kiküszöbölve – e követelményeknek mind jobban megfeleljünk.

2. 2. Az általános és a szakmai képzés elérhetőségének megkönnyítése

A tudásalapú társadalom megteremtéséhez az átjárhatóság irányába mutató változtatásokra van szükség az oktatás minden területén. A tanuló „nem akadhat meg” csak azért, mert a pályaválasztásakor nem a számára

legmegfelelőbb és legvonzóbb utat választotta.

Az általános és a szakmai képzés rendszere nagyon sokszínű, ezáltal a tanulók többségének jó esélyeket kínál. Ezt a komplikált rendszert a tanulás iránt érdeklődők nem minden esetben látják át, ezért jelentős a pályaaorientációs szolgáltatások szerepe.

A képzési lehetőségek és az azokon belüli átjárhatóság a jövőben is szükségessé teszik ezeknek a tanácsadó és orientáló szolgáltatások továbbfejlesztését, a fiatalok és a felnőttek jobb kiszolgálása érdekében. Úgy is megfogalmazhatjuk, hogy az **élethosszig tartó tanulást az élethosszig tartó tanácsadás** támogatja a legnagyobb mértékben. Az átjárható oktatási rendszer szükségessé teszi a flexibilis oktatási és képzési módszerek megteremtését. A tanulás ösztönzéséhez nagymértékben hozzájárul a munkavállalók számára biztosítandó tanulmányi szabadság éppúgy, mint a korábbi tanulmányi eredmények elismerése. Az élethosszig tartó tanulás koncepciójának egyik fontos tényezője munkavállalók továbbképzésének pénzügyi támogatása.

A tudás társadalmának fokozatos felépítése nélkülözhetetlenné teszi a tanulás mind vonzóbbá tételét. A tanulási igény felkeltése egyszerre családi, társadalmi és természetesen iskolai feladat. A továbbképzés igénye akkor alakul ki, amikor a fiatalok majdani munkahelyükre, az alkotó tevékenységben való részvételükre mint az egyik legfontosabb életcéljukra gondolnak. Vagyis nem önmagáért, hanem egy meghatározott cél elérése érdekében vállalják a tanulással járó terheket. A tanulás munkát jelent, és ha a fiatal már az iskolai évek alatt megismeri a munka örömét, értékét és értelmét, akkor mindez a későbbi életútja során is természetes lesz.

Ösztönözni kell tehát a fiatalokat arra, hogy továbbtanuljanak, megfelelő motivációk alapján és az optimális iskolai körülmények között készüljenek fel arra az életüket meghatározó tanulási folyamatra, amely egyedül biztosíthatja helytállásukat és aktív részvételüket a munkaerőpiacon. A tanulásra való felkészítés új módszerek bevezetését igényli a formális iskolarendszerben. A kialakított és kipróbált, értékálló megoldásokat mint legjobb gyakorlatokat kell közzétenni.

A tanulás vonzóbbá tételének természetesen fontos motiváló tényezője a mindenkori bérek és fizetések hozzáigazítása a végzettségi szinthez, a szakmai tapasztalathoz és a munkavégzés során nyújtott teljesítményhez. Figyelemmel

kell lenni arra is, hogy az iskolán kívül megszerzett gyakorlati tapasztalatok is fontos szerepet játszanak az egyén pályafutásában.

Európa tudásalapú társadalmában fontos az aktív szerepvállalás, az esélyegyenlőség biztosítása, valamint a szociális összetartás. A megújuló Európában már a képzés és a szakképzés megkezdésekor is gondoskodni kell arról, hogy különös figyelmet fordítsunk azokra a hátrányos helyzetű csoportokra, akiknek támogatásra van szükségük. Különös figyelmet igényelnek a tanulásukban és munkájukban egészségügyi okok miatt akadályozottak, vagy azok a társadalmi csoportok, amelyek számára települési, lakóhelyi viszonyaik miatt nehezebben érhetőek el a képzési lehetőségek. A kommunikációs és informatikai technológiák elterjedése természetesen sokat segíthet a különböző hátrányok csökkentésében, de korántsem helyettesítheti a személyes ösztönzést és támogatást.

Az újabb társadalmi elvárások további kihívások elé állítják az intézményes iskolarendszert. Az új feladatok csak a tanulók, a szülők, az iskolát körülvevő társadalom, a pályatanácsadók és az oktatásügyi szakemberek együttműködésével oldhatók meg. A munkahelyeken és különösen a felsőoktatás és a továbbképzés során különös figyelmet kell fordítani a férfiak és a nők közötti esélyegyenlőségre, erőfeszítéseik és eredményeik egyenértékű megbecsülésére.

2. 3. Nyitottság a világra

A tudás társadalmában különös szerepet kap az iskola és a munka világa, az iskola és a kutatás, valamint az iskola és a társadalom szoros kapcsolata. A mai Európa iskolai gyakorlatában még gyakran a tanulás elé helyezik a tanítást, mintha többet foglalkoznánk az – egyébként nagyon fontos – tantervekkel, mint a tanulókkal: az absztrakt akadémiai minőségi teljesítményeket jobban értékelik, mint az ismeretek gyakorlati alkalmazásának képességét. Éppen ezért a jövőben a gazdaság, a kutatás és a társadalom szereplőinek nagyobb intenzitással kell elősegíteni a felnövekvő ifjúság társadalmi integrálódását. A képzési intézmények egyik fontos feladata, hogy támogassák a vállalkozó szellemű diákokat és magát a kezdeményező készséget.

E célok elérése érdekében szükség van két- és többoldalú kapcsolatok kialakítására a képzőintézmények, a vállalkozások és a kutató intézmények között, természetesen a tanulók legszélesebb rétegeinek bevonásával. A

kapcsolatok az iskolák, a szülők, a különböző helyi szervezetek között nem újszerűek, itt csupán azzal kell számolni, hogy a hagyományos szervezeti keretek az új követelményeknek megfelelő, új tartalmakat is igényelnek.

A vállalkozó szellem kialakítása természetesen a vállalkozók közreműködését is igényli. Gyakorlati tapasztalataikkal hozzá kell járulniuk ahhoz, hogy a tanulóiban a probléma-megoldási készség, az új felfedezése iránti vonzalom személyes belső értékévé váljon látva azt a folyamatot, amelyben a vállalkozó mindezt a gyakorlati életben megvalósítja. A tudás társadalma és a szolgáltatásorientált gazdaság az emberek milliói számára kínálja azt a lehetőséget, hogy a számukra legoptimálisabb időpontban önálló vállalkozóvá váljanak. Ennek eredményessége nagymértékben függ attól, hogy céljai megvalósításához mit hozott magával az iskolából.

Az utóbbi évtizedben fel kellett ismernünk, hogy az új vállalkozói formáknak alkalmazkodniuk kell a helyi társadalmak, ill. az egyes iparágak igényeihez. Ennek a felismerésnek a gyakorlati megvalósítása hozzájárulhat a munkanélküliség csökkentéséhez. Az Európai Unió oktatási törekvései között ezért kap kitüntetett helyet a kezdeményező gondolkodás és készség gyakorlata, az önálló vállalkozói tevékenység megteremtése.

Az **idegen nyelvek** ismeretének jelentőségét nem először fogalmazzuk meg ebben a dokumentumban. Ez talán azért is visszatérő eleme az Európai Unió oktatási törekvéseinek, mert mindinkább bizonyíthatóvá válik az a régi bölcs mondás, amely szerint mindenki annyi embernek számít, ahány nyelvet ismer. Hosszú évszázadokon keresztül az idegen nyelv ismerete nem volt létkérdés az egyén számára. Ezzel szemben ma már mind kevesebben engedhetik meg maguknak azt a „luxust”, hogy legalább egy, de a jövőben inkább kettő, vagy több idegen nyelv ismerete nélkül boldoguljanak a munkaerőpiacon vagy az élet bármely területén. Ez minden korosztály számára fontos, de nyilván főként az ifjúság számára fogalmazható meg elengedhetetlen követelményként.

Az Európai Unió éppen ezért, különösen a kilencvenes évektől, számos olyan programot működtet, amelyben a szakmai ismeretek bővítése idegen nyelv ismeretét is szükségessé teszi.

Az idegennyelv-ismerettel szerves összefüggésben kap szerepet a **mobilitás** támogatása és a különböző csereprogramok megvalósítása. A *Socrates*, a *Leonardo*, az *Ifjúság* és sok más program fontos példák a mobilitás támogatására akkor is, ha a tapasztalatok azt mutatják, hogy a mobilitás adta

lehetőségek még messze nincsenek kiaknázva.

Mindez azonban nem csökkenti annak jelentőségét, hogy az új európai munkaerőpiac politikai jelentőségű programja a mobilitást nagymértékben elősegíti. Ezt a mobilitást szolgálja – egyebek között – az Europass, az Európai Kredit-Átviteli Rendszer (ECTS), az oklevelek és diplomák kölcsönös és széleskörű elismerése, valamint a bolognai folyamat céljainak megvalósulása.

Természetesen sokat kell még tenni annak érdekében, hogy az európai polgárok Európa-szerte tanulhassanak és dolgozhassanak anélkül, hogy vállalniuk kellene az esetleg bizonytalan kimenetelű eljárásokat okleveleik, diplomáik elismertetéséhez vagy munkalehetőségeik megteremtéséhez.

Az indikátorok (mutatószámok) és az összehasonlító értékek (benchmark) alkalmazása központi jelentőségű a teljes oktatási folyamat eredményessége szempontjából. E tekintetben kiemelhető egy olyan lényeges összehasonlító érték, amely az Európa Tanács lisszaboni végkövetkeztetései között szerepel: 2010-ig a felére kell csökkenteni azoknak a 18-24 éves fiataloknak a számát, akik csupán az általános iskola 8 osztályának megfelelő végzettséggel rendelkeznek, és semmilyen további tanulmányokat nem folytatnak.

Miután az összehasonlító vizsgálatokhoz egyes esetekben csak nemzeti adatok állnak rendelkezésre, az egyes országok összehasonlítása többé-kevésbé problematikus. Éppen ezért szükséges új mutatószámok beépítése a metodikákba, a közös definíciókba és az adatfelvételbe. Ez azonban költséges és időigényes eljárás, éppen ezért kell rögzíteni azokat a prioritásokat, amelyek alapján a munkát egy viszonylag szűk körre és világosan definiált kulcsindikátorokra lehet összpontosítani.

Különös jelentőségű a legjobb gyakorlatok felhasználása és a kétoldalú értékelés megtanulása. Az egymástól való tanulás, a nyitott koordinációs eljárás kulcselemei és fontos eszközei a nemzeti és a regionális szintű oktatáspolitikák javításának.

Törekedni kell a nemzeti, a regionális és a helyi gyakorlatok pozitív és innovatív elemeinek összegyűjtésére. Lényeges az eredményességi faktorok bemutatása: mitől volt az adott kísérleti projekt vagy oktatási reform eredményes? Melyek azok az alapelemek, amelyek valamennyi intézkedésben fellelhetőek? Mely alapelemeket kell megtanulni ahhoz, hogy az egyes intézkedéseket adott esetben egy másik környezet átvehesse?

3. Unió szintű együttműködés a felsőoktatásban

3. 1. A bolognai folyamat

Az új évezredre készülve a nagy hagyományú felsőoktatási intézmények ismét a megújulás középpontjába kerültek. A **Sorbonne Nyilatkozat** – amelyet 1998. május 25-én fogadtak el – hangsúlyozza az egyetemeknek Európa kulturális fejlesztésében betöltött központi szerepét. A nyilatkozat határozottan állást foglal az **Európai Felsőoktatási Térség** létrehozása mellett, amely kulcsfontosságú a polgárok mobilitásának elősegítésében, és az európai kontinens általános fejlesztésében. Az európai felsőoktatási intézmények elfogadták a felkérést, és részt vállaltak a munkában.

Európa oktatási minisztereinek közös nyilatkozata 1999. június 19-én Bolognában, az 1998-ban a világ 388 egyetemének képviselője által aláírt Bolognai Egyetemi Magna Chartában megfogalmazott alapelveket részletezte. A Magna Charta biztosítja az egyetemek függetlenségét és autonómiáját, és azt, hogy a felsőoktatási és tudományos kutatási rendszerek folyamatosan teljesítsék a velük szemben támasztott változó elvárásokat, a társadalmi igényeket, és járuljanak hozzá a tudományos ismeretek bővítéséhez.

Az 1999-es nyilatkozat kiemeli az európai felsőoktatási rendszer nemzetközi versenyképességének és világviszonylatban történő népszerűsítésének fontosságát. A kitűzött célok megvalósítása érdekében az oktatási miniszterek elkötelezték magukat a felsőoktatási politika koordinálása mellett a harmadik évezred első évtizedében.

Ha áttekintjük az Európai Felsőoktatási Térség mintegy fél évtizedének alakulását, azt tapasztalhatjuk, hogy a kitűzött célok gyakorlati megvalósítása több területen eredményesen megkezdődött, illetve napirenden van. Ezzel is foglalkozott Európa felsőoktatásért felelős minisztereinek kommunikációja, a 2001. május 19-én elfogadott **Prágai Nyilatkozat**. A Nyilatkozat a Bolognai Nyilatkozatban foglaltak széles körű elfogadottságáról adott számot, és hangsúlyozta a mobilitás további előmozdításának fontosságát. A miniszterek jelentős tényezőként értékelték – egyebek között – az Európai Egyetemi Szövetség (European University Association - EUA), illetve az Európai Hallgatók Nemzeti Szövetségeinek (National Unions of Students in Europe – ESIB) részvételét a Bolognai folyamatban.

Az európai felsőoktatási intézmények vezetői 1999-ben Bolognában megállapodtak abban, hogy az európai országok egy kompatibilis, koherens és versenyképes oktatási rendszert dolgoznak ki, miközben kulturális sokszínűségüket megőrzik.

Az aláíró államok kezdetben hat közös program-irányelvet rögzítettek:

- egy könnyen érthető és összehasonlítható tanulmányi rendszer és értékelés bevezetése;
- a két-ciklusú tanulmányi rendszer bevezetése (alap- és mesterképzés);
- a kreditrendszer bevezetése;
- a mobilitás támogatása;
- az európai együttműködés támogatása a minőségbiztosításban;
- az európai dimenzió támogatása a felsőfokú képzésben.

Ez 2005-ben további három prioritással egészült ki:

- az Élethosszig tartó tanulás támogatása;
- a felsőoktatási intézmények és a hallgatók szerepének rögzítése;
- az Európai Felsőoktatási Térség vonzerejének növelése.

Ezek a törekvések tartalmazzák a képzések hozzáigazítását azokhoz az új kihívásokhoz, amelyek mind világviszonylatban (globalizáció és új technológiák kifejlesztése), mind Európán belül megjelentek.

3. 2. Oktatási programok az Európai Unióban

Az Európai Felsőoktatási Térség kiteljesítését – a bolognai folyamat szellemében – az Európai Unió számos konkrét oktatási programmal támogatja. Ezek sorából kívánunk néhányat bemutatni.

A Comenius program

Az Európai Unió oktatási törekvései központilag elfogadott és támogatott programok keretében valósulnak meg. Az egyes programok különböző oktatási szinteket fognak át, így a Comenius program az óvodásoknak, az általános- és középiskolai diákoknak, tanároknak, intézményeknek nyújt pályázati lehetőséget többek között együttműködésre, csereprogramokra, vagy iskolafejlesztési projektek támogatására. Hazánk oktatási intézményei 1997 óta pályázhatnak a Comenius programra. Évente kezdetben több száz, majd ennél is nagyobb létszámú diák és tanár vehette igénybe ezt a támogatási formát.

Az Erasmus program

A program 1987-ben kezdődött és napjainkban is nagyon népszerű az európai diákok körében. A diákok általában 3-12 hónapos időtartamú tapasztalatcseréken, tanulmányutakon vehetnek részt, amelyhez az Erasmus ösztöndíjat is biztosít. A program keretében a diákok külföldi felsőoktatási intézményben eltöltött ideje beleszámít a hazai tanulmányokba. A programban olyan, első tanulmányi évüket eredményesen befejező diákok vehetnek részt, akik jól ismerik a célország nyelvét. Ehhez a fogadó egyetem több esetben ingyenes nyelvkurzusokat is kínál.

Az Erasmus programban évente több ezer magyar hallgató vesz részt. A legkedveltebb országok közé tartozik Németország és Franciaország, de sokan veszik igénybe a finn, holland, brit és más egyetemek ösztöndíjait is. A diákcsere természetesen kölcsönös, így Magyarország az idén 3000 diákot fogadott külföldről. A különböző tanulmányokat támogató ösztöndíjak összege folyamatosan változik, a konkrét összegeket a mindenkorai pályázati kiírások tartalmazzák.

Lingua - a nyelvoktatási program

A 15 tagú Európai Unióban 11 hivatalos nyelv volt, a 25 tagú Unióban ezek száma immár 21-re nőtt. A különböző intézményekben használt hivatalos nyelvek mellett nagyon lényeges az is, hogy az Európai Unió állampolgárai hogyan viszonyulnak a nyelvismerethez. A 15 tagú Európai Unióban a lakosság 53 százaléka mondta azt, hogy az anyanyelvén kívül még egy idegen nyelvet beszél, és minden negyedik megkérdezett arról számolt be, hogy két idegen nyelven beszél. A legtöbben angolul beszéltek (41 százalék), ezt követte a francia (19 százalék), a német (10 százalék) és a spanyol (7 százalék). A tíz új ország EU-csatlakozása ezeket a számokat mindenképpen módosította, és a konkrét adatok ismerete nélkül is valószínűsíthetjük, hogy a ma 25 tagú Európai Unióban az idegen nyelvet ismerők százalékos aránya alacsonyabb a korábnál. Annak célkitűzésnek a teljesülésére, mely szerint az uniós állampolgárok a pályakezdéskor az anyanyelven kívül két másik uniós nyelvet is ismerjenek, még várni kell. A Socrates programon belül külön alprogram - a **Lingua** - szolgálja a nyelvtanulás lehetőségét. Ez a program legfeljebb három éven keresztül 50 százalékban támogat innovatív és olyan eredeti projekteket, amelyek a nyelvtanítás módszereinek javítását szolgálják.

A Leonardo da Vinci program

A Leonardo da Vinci – az Európai Bizottság szakképzési együttműködési programja a szakmai tapasztalatok gyűjtésének egyik fontos terepe, amely a szakmai alapképzéstől a felsőfokú szakmai képesítés megszerzéséig segíti az érdeklődőket, elsősorban gyakorlati képzés segítségével. A programban a fiatalok tanulmányi területüktől függően 3, 9 vagy 12, illetve 2-12 hónapig vehetnek részt.

A Leonardo programon belül a magyar felsőoktatási intézmények hallgatói 2-12 hónapos külföldi gyakorlaton vettek részt az elmúlt években (a program indulásakor, 1997-ben 158 hallgató vette igénybe ezt a támogatást, számuk fokozatosan növekedett). A program jelentőségét mutatja, hogy az Európai Unió a következő költségvetési ciklusban a teljes oktatási költségvetés várhatóan mintegy 25 százalékát fordítja erre a programra. A részvétel felső korhatára 30 év, átlagos időtartama pedig 3-5 hónap.

A Grundtvig program

A program - létszámát és minőségét tekintve - a XXI. század várhatóan egyik legnagyobb tevékenységi körét, a felnőttképzést fogja át. Ezen belül a legkülönbözőbb intézménytípusok, így a közoktatási intézmények, az egyetemek, a civil szervezetek, a könyvtárak, a múzeumok, a szülői szervezetek és más, a felnőttoktatással foglalkozó szervezetek pályázhatnak rá. A pályázat alapvető feltétele, hogy abban legalább három ország együttműködjön. A program nyitott minden felnőtt számára, de legfontosabb célcsoportját a földrajzilag, gazdaságilag, ill. szociális okokból az oktatás és képzés szempontjából hátrányos helyzetű csoportok alkotják.

Az európai oktatási programok és a technológiai informatikai feltételek – e-Learning

A XXI. században alig követhető módon fejlődő információs, kommunikációs és technológiai ismeretek és lehetőségek az oktatás számára is új követelményeket teremtenek. E fejlődés technikai feltételeit igyekezett az elmúlt években az egyes országok erőfeszítései mellett az Európai Unió is támogatni. A program keretében a tanárok és a tanulók tömegei ismerték meg a számítógép használatát, az intézmények hosszú sora jutott hozzá a legkorszerűbb számítógépes felszerelésekhez. Ma már a tanulók többsége, a közép- és felsőoktatási tanulmányaikat befejezők közül szinte mindenki

rendelkezik alapvető informatikai ismeretekkel. Fokozatosan megvalósul az a program is, amelynek keretében a felnőtt munkavállalók mind nagyobb része sajátítja el a legkorszerűbb informatikai eszközök megfelelő használatát.

A Socrates: oktatás és képzés határok nélkül

A Socrates az Európai Bizottság oktatási együttműködési programja, melynek céljai a következők: hozzájárulás a tudásalapú társadalom kialakításához Európában, az Élethosszig tartó tanulás támogatása, az oktatáshoz jutás megkönnyítése, a kevésbé elterjedt nyelvek megtanítása, a mobilitás és az innováció növelése, Európa multikulturális jellegének megtartása.

A Socrates programot valamennyi oktatási és képzési területen megtalálhatjuk. A Socrates program törekvései: a mobilitási intézkedések megvalósítása Európán belül, közös projektek kidolgozása, európai szinten működő hálózatok kiépítése, a legjobb gyakorlatok elterjesztése, vagy valamely kutatás eredményeképpen létrejött összehasonlító elemzések támogatása.

A Socrates lehetővé teszi a diákok számára a külföldi képzésekben, vagy szakmai gyakorlatokon való részvételt. A program támogatja az oktatási intézményeket pedagógiai projektjeik megvalósításában és tapasztalatcserék megszervezésében. Támogatást nyújt egyes szövetségeknek és nem kormányzati szervezeteknek a különböző képzési, oktatási témájú rendezvények megszervezéséhez. A Socrates nemzeti irodái – Magyarországon a Tempus Közalapítvány - hozzájárulnak a különböző pályázatok kiválasztásához, és koordinálják ezeket a többi résztvevő országgal együtt. Emellett felelősek a finanszírozásért és az akciók ellenőrzéséért.

Célcsoportok:

- Tanulók, egyetemi és főiskolai hallgatók, tanárjelöltek, nyelvoktatók, a felnőttoktatásban résztvevők, tanítók és tanárok (az óvodától a középiskoláig), egyetemi, főiskolai oktatók, tanító- és tanárképző intézmények oktatói, egyéb pedagógiai tanerők a felnőttoktatásban, tutorok, mentorok, az oktatásügy területén működő szakemberek, oktatáspolitikai döntéshozók és pedagógiai szakemberek.
- Iskolák, egyetemek, főiskolák, tanárképző és továbbképző intézmények, felnőttképzéssel foglalkozó intézmények vagy szervezetek, egyesületek és közhasznú szervezetek, hatóságok, vállalkozók, kutatóintézetek és oktatásközvetítő intézmények,

nyelvviskolák, az információs, kommunikációs technológia oktatási alkalmazását elősegítő, és ezen a területen tapasztalattal rendelkező szervezetek.

A részvételre jogosult országok: az Európai Unió 25 tagállama, valamint Izland, Liechtenstein, Norvégia, Bulgária, Románia és Törökország.

További információ a Tempus Közalapítvány honlapján: www.fka.hu

Socrates / Comenius 1: Nemzetközi iskolai együttműködések

A Comenius 1 akció a Socrates akcióprogram része. Célja az iskolák közötti nemzetközi partnerség támogatása, az iskolai képzés minőségének javítása és európai dimenzióinak erősítése. További célja az idegen nyelvek elsajátításának támogatása és az európai kultúrák népszerűsítése. Az akció nyitott minden államilag elismert közoktatási intézmény számára, tehát pályázhatnak többek között az állami, magán és egyházi óvodák, alap- és középfokú oktatási intézmények és kollégiumok.

Projekt típusok: Comenius Iskolai Projektek, Comenius Iskolafejlesztési Projektek, Comenius Nyelvi Projektek.

Az **Iskolai Projektek** feladata az európai dimenziók erősítése az iskolai mindennapokban. Ennek érdekében lehetővé teszi a tanulók számára a rendes oktatás keretében közös témakörök kidolgozását. A projektben legalább három résztvevő országból egy-egy iskola dolgozik együtt valamilyen közös témán. Ezek között olyan területekkel találkozunk, mint például a művészetek, a tudományok, a gazdaság, a környezetvédelem és az ökológia, a kulturális hagyományok, az információs és kommunikációs technológiák alkalmazása, az aktív uniós polgári magatartás fejlesztése. Az idetartozó iskolai projektek tanulóközpontúak, a tanulók is közreműködnek az egyes projektek tervezésében, szervezésében, megvalósításában és értékelésében.

A program egyidejűleg iskolaközpontú is, ebben az esetben az intézmény áll a középpontban: az **Iskolafejlesztési Projektekben** az iskolák intézményi szinten vesznek részt. A cél, hogy megosszák tapasztalataikat és összehasonlítsák a pedagógiai módszereiket, szervezeti felépítésüket, vezetési technikájukat, illetve, hogy egyéb, közös érdeklődésre számot tartó témában (pl. az iskolai erőszak megelőzése, az esélyegyenlőség

támogatása, különböző szociális és kulturális környezetből jövő gyerekek integrált oktatása) dolgozzanak együtt.

A Nyelvi projektek feladata a tanulók motiválása más európai nyelvek megtanulására és ezek használatára a kommunikációban. A program központi eleme nem kifejezetten a nyelvoktatás, hanem az idegen nyelvnek a megfelelő nyelvi környezetben történő alkalmazása, ideértve a tanulás és a munka világában történő eligazodást. A program más európai országok fiataljainak bevonásával valósul meg.

A projekt témájával általában valamennyi olyan téma választható, amely hozzájárul az európai tudatosság kialakításához. Lehetséges tématerületek például a környezet és az ökológia, a regionális identitás, az aktív uniós polgári magatartás, a gazdaság, a mindennapi élet, a kulturális hagyományok és a kortárs kultúra. Kiemelt támogatást kapnak a kevésbé elterjedt és oktatott nyelvek projektjei az Európai Unióban. A projektekben legkevesebb két iskolának részt kell vennie. Az együttműködést koordináló intézmények segítik. A projektek szervezésénél figyelnek arra, hogy helyesen történjék a partnerek kiválasztása, amelynek fontos eleme a személyes kapcsolat.

Az alkalmas partnerek kiválasztására a közreműködő szervezetek egész sora áll rendelkezésre az interneten egyebek mellett az alábbi címeken:

<http://partbase.programkontoret.se/>

EUNet: <http://www.en.eun.org/menu/projects/partners.html>

A projektekhez kapcsolódó mobilitási típusok: projekttalálkozók, iskolavezetői tanulmányutak, pedagóguscserék, vállalati gyakorlatok, az idegen nyelv projekteken belül kölcsönös diákcsere-programok.

További információ: www.tka.hu

A projektek finanszírozása alaptámogatásból és mobilitási támogatásból tevődik össze, mely utóbbi a felmerült utazási költségek 100%-át, a megélhetési költségek (szállás és étkezés) 50-75%-át fedezi.

A pályázatok beadásának határideje minden év február 1-je. A jóváhagyott projekteket augusztus 1. és a következő év július 31. között lehet megvalósítani.

Socrates / Erasmus: Felsőoktatási Charta (Erasmus University Charter – EUC) és nemzetközi projektek (Felsőoktatási intézmények határok nélkül, 1. sz. akció)

Az Erasmus Felsőoktatási Charta a felsőfokú oktatási intézmények számára készült, jogi alapot nyújtva a Socrates programok résztvevőinek. A részvételre jogosult országok: Az Európai Unió tagállamai, továbbá a három EFTA ország: Norvégia, Izland és Liechtenstein, valamint Románia, Bulgária és Törökország.

Az Erasmus Felsőoktatási Chartára a pályázatot közvetlenül az Európai Bizottsághoz kell benyújtani (minden év november 1-ig). A pályázat a következő részekből áll: a pályázó intézmény profilja; európai oktatáspolitikai nyilatkozat (European Policy Statement - EPS), amelyben valamennyi Socrates kooperációs stratégiát ismertetni kell; kérdések a mobilitás szervezetről; az Erasmus Felsőoktatási Charta szövege; valamint a pályázat jóváhagyása az adott intézmény törvényes képviselője részéről. A nyilatkozattal a felsőoktatási intézmény kötelezi magát az Erasmus Felsőoktatási Charta valamennyi alapelvének betartására. A charta feljogosítja az intézményt olyan mobilitási pályázatok benyújtására az Európai Bizottsághoz, mint a hallgatói és az oktatói mobilitás, a mobilitás szervezetei és az ECTS (European Credit Transfer System – Európai Kredit-Átviteli Rendszer).

Projektfajták: Tantervfejlesztési projektek új egyetemi alapképzési vagy posztgraduális – BA, MA, PhD (Bachelor, Master, Doktor) – szakok, szakirányok közös kidolgozása vagy modul kidolgozása. A tantervfejlesztési programok valamennyi tanulmányi szakasz számára pályázhatóak (például az összes Master program esetében).

A felsőoktatási intézményeknek legalább három állammal kell együttműködniük, ahol a partnerek esetében különösen fontos a kiegyensúlyozott földrajzi felosztás. A támogatás időtartama a tantervfejlesztési projektek kategóriában legfeljebb 3, új modulok kidolgozása esetén legfeljebb 2 év. Az új projektek esetében többéves szerződést kötnék.

Intenzív programok (IP)

Az intenzív program egy olyan rövid oktatási program (időtartama legalább 10-12 munkanap és legfeljebb 3 hónap), amely legalább három országból gyűjt össze hallgatókat és oktatókat annak érdekében, hogy multinacionális szakterületi csoportokba tömörítse őket, amire a felsőoktatási intézményekben egyébként ritkán van példa. A pályázati határidő november 1., a pályázatot közvetlenül az Európai Bizottsághoz kell benyújtani, ahol a kiválasztási és engedélyezési eljárásra is sor kerül. Az új, többéves projekteknél időközi beszámolókra van szükség. Az intenzív programok záró beszámolóit, valamint az egyes tantervfejlesztési projekteket a régi rendszer szerint (éves támogatás) november 1-ig kell benyújtani.

További információ a Tempus Közalapítvány honlapján: www.tka.hu

3. 3. A mobilitás anyagi támogatása az Európai Unióban

Az Európai Unióban még folynak a 2007-2013 közötti költségvetési viták, de a jelek szerint az Integrált Élethosszig Tartó Tanulási Program finanszírozására 13,6 milliárd Eurót fordít majd a Bizottság, kiszűrve a párhuzamos finanszírozás problémáit.

A tudásalapú társadalom lisszaboni gondolata arra ösztönzött, hogy a finanszírozók – az Európai Unió, a tagállamok és a különböző gazdasági szervezetek – mind magasabb összegeket fordítsanak az oktatásra és a képzésre.

A Tempus Közalapítvány igazgatója – Kemény Gabriella – az egyik napilapban 2005. november végén a következő adatokról számolt be:

- hazánkból a tavalyi tanévben Erasmus ösztöndíjjal 2324-en – csaknem 300-zal többen az előző évinél – tanultak valamely külföldi felsőoktatási intézményben hosszabb-rövidebb ideig, és a remények szerint a következő tanévben ez a szám a 2900-at is elérheti. Az 518 külföldön tapasztalatokat gyűjtő oktató ebben a tanévben rekordot jelent a korábbi számadatokhoz képest;
- számolva az említett 13,6 milliárd eurós támogatással, 2011-re

- hárommillió Erasmus résztvevővel számolhatunk, – az új programszakasz hét éve alatt 150 ezer Leonardo ösztöndíjat, 25 ezer felnőttoktatói és hallgatói tanulmányutat támogathat az Unió;
- célként szerepel az, hogy 2013-ig minden huszadik európai diák vegyen részt a Comenius programban;
  - tervezik a külföldön résztanulmányokat végző középiskolások számának növelését, lehetőleg megoldva a külföldi tanulmányok hazai beszámításának lehetőségét;
  - az *Oktatás és képzés 2010* program stratégiai céljainak megfelelően 11 munkacsoport igyekszik meghatározni az ambiciózus tervek és elképzelések programjait. Uniós tagságunknál fogva több csoportban magyar tagok is közreműködnek. Ilyen csoportok a szakmai szervezetek, érdekképviseltek, felsőoktatási döntéshozók, iskolaigazgatók, hallgatói érdekképviseltek és a nemzeti irodák munkatársai;
  - az eddigi programtípusok megmaradnak, de helyenként változnak a célok és a struktúrák. Az eddig különálló közösségi programok egy integrált programba kerülnek, amely a négy oktatási területnek megfelelő alprogramokat fogja át. Ide tartozik majd a szakképzési együttműködések, mobilitási projekteket támogató **Leonardo da Vinci** program, amely várhatóan a teljes költségvetés 25 százalékával, a felsőoktatás **Erasmus** programja, amely a büdzsé 40 százalékával gazdálkodhat; a közoktatási projekteket, fejlesztéseket támogató **Comenius**-ra várhatóan a költségvetés 10 százaléka, a felnőttoktatás **Grundtvig** programjára 3 százalék jut.

Új elemek:

- a következő ciklusban az **Erasmus** programon belül több lehetőség lesz a vállalatok, a gazdaság és a felsőoktatás kapcsolatainak elmélyítésére, ami eddig csak a Leonardo de Vinci program sajátja volt;
- a **Grundtvig**-on belül már nemcsak a felnőttoktatással foglalkozó tanárok, hanem a hallgatók is pályázhatnak a külföldi

tanulmányutak támogatására;

- a teljes rendszert átfogó alprogramok négy terület támogatását célozzák meg:
  - jó projekt-eredmények széles körben történő elterjesztése és beépítése a helyi oktatási rendszerekbe;
  - innovatív pedagógiai módszertani fejlesztések, mint például az **e-Learning**;
  - nyelvtanulás;
  - a korábbi oktatáspolitikai döntéshozói tanulmányokat támogató **Arion** programoknak szakképzési megfelelőjét, a **Cedefop** programot hozzák létre, valamint a 31 ország oktatási rendszereit tartalmazó adatbázist működtető **Eurydice** programot folytatják.

3. 4. Az Europass

Az Európai Unió országaiban hosszabb ideje működik az **Europass Training** dokumentum, amely tanulmányi-szakmai útlevélnek minősíthető. A dokumentum célja, hogy a szakmai tanulmányaikat külföldön folytató fiatalok, majd várhatóan egyre nagyobb számban felnőttek is dokumentálni tudják egy-egy országban, egy-egy konkrét munkahelyen eltöltött idejüket, illetve az ott végzett munkájuk szakmai leírását és minőségét.

A programban különböző országok egymás közötti megállapodása az irányadó, és konkrét megbízással rendelkező intézmények, vállalkozások, és más szervezetek vehetnek részt benne.

E kezdeményezések eredményeképpen 2005. január 1-től az Európa Parlament és az Európa Tanács által elfogadott, egységes érvényes dokumentumcsomag működik. Az Europass a következő, európai szinten egységes célokat követi:

- felkínálja annak a lehetőségét, hogy a bel- és külföldön szerzett ismereteket (kompetenciák), képzési szakaszokat és szakmai tapasztalatokat áttekinthető módon dokumentálják;
- támogatja a munkahelykeresést a hazai és az európai munkaerőpiacon;
- megkönnyíti a munkát keresők és a munkaadók közötti kommunikációt;
- támogatja a tanulók és a munkavállalók mobilitását;

Tanulás Európában

- erősíti az oktatás, a képzés és a gazdaság kapcsolatát;
- segít az akadályok leépítésében, a végzettségek, a kompetenciák, az ismeretek és a tapasztalatok továbbvitelében és elismerésében.

Az Europass-t a következő 31 országban alkalmazzák: az Európai Unió 25 tagállamában; az EFTA államokban: Izlandon, Liechtensteinben és Norvégiában; továbbá Bulgáriában, Romániában és Törökországban.

Célcsoportok: Az Europass portfólió valamennyi olyan polgár számára rendelkezésre áll, aki a résztvevő országokban él, tanul, vagy dolgozik, például tanuló, ipari tanuló, egyetemi, főiskolai hallgató, gyakornok, szabadfoglalkozású, tanár, szakoktató, álláskereső, munkavállaló, stb.

Az Europass önéletrajz

Az Europass közös európai modell, mely hozzájárul tulajdonosa életpályájának bemutatásához. Az Europass önéletrajz célja a tulajdonos tanulmányairól, képzéseiről, munkahelyi tapasztalatairól, egyéni készségeiről és képességeiről, nyelvi kompetenciáiról való tájékoztatás, információadás.

Az Europass önéletrajz előnyei: segít átlátni egy életpálya valamennyi lényeges részletét; egész Európában megkönnyíti a munkaadók számára, hogy átfogó képet alkothassanak a pályázóról, szakmai tapasztalatairól és felkészültségéről (kompetenciájáról). A dokumentumban feltüntethetők az informálisan megszerzett jártasságok is, mint például a szervezői, a művészi, vagy a szociális adottságok.

Az Europass önéletrajz az Europass portfólió alapját képezi, az összes többi dokumentum ehhez kapcsolható hozzá. Használata önkéntes, a felhasználó maga tölti ki a formanyomtatványt, amely a szabványos európai önéletrajzi formátumot követi. A dokumentum ingyenesen letölthető a Nemzeti Europass Központ honlapjáról a www.europass.hu internetes címen.

Az Europass nyelvi útlevél

Az Europass nyelvi útlevél lehetővé teszi az idegen nyelvi ismeretek és a nyelvi tapasztalatok bemutatását közös európai minta alapján. Az Europass nyelvi útlevelet – saját idegennyelv-tudásának ismeretében – az útlevél tulajdonosa maga állítja ki. Az útlevél az Európa Tanács által kifejlesztett *Európai nyelvtanulási napló* központi elemének mintájára készült. Az egységes európai szintekre épülő önértékelési táblázat biztosítja a nyelvtudás megismertetését és összehasonlíthatóságát. A táblázat hat egymásra épülő

szintet foglal magába, magyar nyelvű változata letölthető a www.europass.hu internetes oldalról.

Az Europass nyelvi útlevél teljes áttekintést ad a tényszerű aktív (írás, beszéd) és passzív (olvasás, megértés) nyelvismeretről. A munkaadó számára lehetőséget biztosít a pályázó nyelvismeretének megismeréséhez, és magába foglal egy olyan egységes nyelvi kompetencia-értékelő rendszert, amelyet egész Európában értenek, és alkalmazni tudnak.

Az Europass mobilitási igazolvány

Az Europass mobilitási igazolvány az Európai Unió által 2000-ben bevezetett Europass Szakképzés (Europass Training) dokumentum továbbfejlesztett változata. Külföldi mobilitási programok (szakmai gyakorlat, egyetemi csereprogram, önkéntes munka, stb.) igazolására alkalmas „útlevél”, amely magába foglalja azokat a képzési időszakokat, amelyeket tulajdonosa valamelyik uniós tagállamban, vagy a három EFTA ország (Norvégia, Izland, Liechtenstein) valamelyikében teljesített.

Az okmány a szakmai kompetencia mellett figyelembe veszi a nem formálisan megszerzett jártasságot, felkészültséget is. A dokumentum kiállítója a küldő (legtöbbször anyaországbeli képző intézmény) és a fogadó szervezet, akik szerződésben állapodnak meg a mobilitási programban foglaltak tartalmáról, időtartamáról, ellenőrzéséről és értékeléséről.

Fontos tudni, hogy a mobilitási programnak küldő intézményhez kell kötődnie, „önállóan” intézett szakmai gyakorlathoz nem adható ki mobilitási igazolvány. A kitöltött dokumentumot a tulajdonos személyesen kinyomtatja és a résztvevő intézményekkel (küldő és fogadó intézmény) aláírta és jóváhagyta. További tudnivalók megtalálhatók a Tempus Közalapítványnál (Leonardo Nemzeti Iroda), a www.tka.hu internetes címen.

Az Europass bizonyítvány-kiegészítő

Az Europass bizonyítvány-kiegészítő célja, hogy tárgyyszerű információt adva hozzájáruljon a szakképesítések átláthatóságához és elismeréséhez. Az eredeti bizonyítvány kiegészítőjeként leírja a képesítéssel rendelkező sikeresen lezárt tanulmányainak pontos tartalmát, jellegét, szintjét, a betölthető foglalkozások körét.

Önmagában véve nincs jogi hatálya, csak a szakképzést igazoló dokumentummal együtt érvényes. A dokumentumot az adott vizsgaszervező

bocsátja a hallgató rendelkezésére, intézménytől függően külön kérésre vagy az adott képesítés, bizonyítvány megszerzésével egybekötött. Magyarul és angolul, 2006-tól pedig egyéb idegen nyelven is igényelhető. Nem egyénre, hanem szakképesítésre vonatkozik, így nem névre szól.

További információ:

Nemzeti Szakképzési Intézet – www.nive.hu/nrk

Az Europass oklevélmelléklet

Az Europass oklevélmelléklet az Európa Tanács és az UNESCO kezdeményezésére kifejlesztett dokumentum, amelynek célja, hogy hozzájáruljon a képesítések átláthatóságához és elismeréséhez. A dokumentum nem helyettesíti, csak kiegészíti az oklevelet, leírja a felsőfokú végzettség megszerzője által folytatott és lezárt tanulmányok tartalmát, jellegét, szintjét.

Az oklevélmelléklet információkat tartalmaz a kiállító ország felsőoktatási és tanulmányi rendszeréről az összehasonlíthatóság megkönnyítése érdekében; támogatja a mobilitást; megkönnyíti az élethosszig tartó tanuláshoz való hozzájutást; támogatja tulajdonosát abban, hogy felsőfokú képesítésével beléphessen az európai munkaerő-piacra.

Az Europass oklevélmelléklet elérhetősége: a dokumentumot a felsőoktatási intézmények állítják ki és bocsátják a hallgató rendelkezésére térítésmentesen az adott oklevél megszerzésével egybekötött.

További információ az Oktatási Minisztérium weboldalán: www.om.hu/ds

3. 5. A tanulmányi teljesítmények beszámításának európai rendszere (ECTS)

A felsőoktatási köznyelvben egyszerűen „kreditrendszernek” nevezett oktatási programot 1989-ben vezették be az Erasmus program keretében. Az Európai Kredit-Átviteli Rendszer (European Credit Transfer System – ECTS) szerint a tanulási programok egyes alkotórészei úgynevezett **kreditek**re oszthatók. A kredit megjelölés a felsőoktatási rendszerekben különböző paraméterekre támaszkodhat, például a hallgató feladataira, tanulmányi eredményeire és tanóráira.

Tanulás Európában

A rendszer maga a hallgatókra irányul, alapja az a munkamennyiség, amelyet a jelölteknek teljesítenie kell az adott tanulmányi program eredményes befejezéséhez. Európában ez az egyetlen olyan kreditrendszer, amelyet eredményesen teszteltek, és ennek következtében az egész kontinensen bevezettek.

A rendszer megkönnyíti a tanulmányi célú külföldi tartózkodás elismerését, ezáltal az európai hallgatói mobilitás minőségét és mérését. A program előrehaladása során az alapszisztemet továbbfejlesztették egy olyan akkumulációs rendszer formájában, amely intézményi, regionális, nemzeti és európai szinten egyaránt megvalósítható. Ez a rendszer volt a Bolognai Nyilatkozat egyik központi célja.

Az ECTS rendszer révén valamennyi hazai és külföldi hallgató tanulmányait könnyebb megérteni és összehasonlítani. Az egyetemek számára segítséget nyújt a tanulmányok megszervezéséhez és szükség esetén azok átdolgozásához. Az ECTS az európai felsőoktatást más kontinensek egyetemi, főiskolai hallgatói számára is vonzóbbá teszi. Az ECTS a következőkkel tartalmazza:

- Az ECTS rendszer azon a megállapodáson alapul, hogy a tananyag elsajátítása a nappali szakos hallgatók számára egy egyetemi (akadémiai) éven belül 60 ECTS kredit megszerzésének lehetőségét nyújtja. Az európai hallgatóknak nappali tanulmányok esetén általában 1500-1800 munkaórát kell teljesíteniük évente, amely ebben az esetben 25-30 kreditnek felel meg. Az ECTS kreditek kurzusegységekhez rendelt, számban kifejezett értékek, amelyek meghatározzák a hallgató munkaterhelését azok teljesítése érdekében.
- A kreditet az ECTS rendszerben a hallgatók első alkalommal egy olyan eredményes vizsga után kaphatják meg, amely a teljesített munkáról és a megfelelő értékelésről, az elért tanulmányi eredményről nyújt képet.
- Az eredmények tartalmazzák azokat a kompetenciákat is, amelyekkel a hallgató egy rövidebb vagy hosszabb tanulmányi folyamat befejezésekor rendelkezhet. A kreditek tükrözik a minden egyes kurzus által igényelt munkamennyiséget, viszonyítva az illető intézménynél teljesítendő teljes tanulmányi év elvégzéséhez szükséges

teljes munkamennyiséghez, úgymint: előadások, gyakorlat, szemináriumok, tutori konzultációk, az illető területen végzett gyakorlati munka, magántanulmányok (könyvtárban vagy otthon), valamint vizsgák és egyéb értékelési tevékenységek. Az ECTS tehát a teljes hallgatói munkaterhelésen alapszik és nem csupán a kontakt-órákra korlátozódik.

- A kredit egy tanulmányi folyamat valamennyi képzési kompetenciáját magába foglalja (például a modulokat, a kurzusokat, a gyakorlatot, a dolgozatokat, a záró dolgozatokat, stb.) és visszatükrözi a munka mennyiségét. Valamennyi komponenst annak teljes időtartamában mutat meg, ami szükséges az egyetemi vagy főiskolai tanulmányi év eredményes befejezéséhez.
- A hallgató teljesítményének megítélését a helyi/nemzeti érdemjegyek dokumentálják. Az értékeléshez egy ECTS érdemjegy hozzákapcsolása különösen a kreditátvitel esetében jó gyakorlat. Az ECTS értékelési skála a hallgatók teljesítményét statisztikai szempontok szerint tagolja. Ebből következően vannak statisztikai adatok a hallgatók teljesítményéről, amelyet az ECTS értékelési rendszer alkalmazásának előfeltételeként vesznek figyelembe. Az eredményes hallgatók a következő érdemjegyeket kapják:
A: legjobb 10%; B: következő 25%; C: következő 30 %; D: következő 25%; E: következő 10%.

Az ECTS beszámítási pontok: tanulmányi évenként – kapcsolódva a törvényesen rögzített minimális tanulmányi időtartamhoz – 60 ECTS kredit adható. Mint minimális tanulmányi teljesítmény az Erasmus támogatás tartózkodási időszaka keretében 3 ECTS kredittel lehet számolni havonta (azaz egy minimális kéthónapos tartózkodás 12 kredittel, egy 4 hónapos tartózkodás 15 kredittel, egy 5 hónapos tartózkodás pedig 18 kredittel számítható be). Ajánlatos az egyes tantárgyak esetében szemeszterenként 30 kreditpont elérésére törekedni, ami a hazai intézményekben megfelel egy szemeszter átlagos tanulmányi teljesítményének, és ezzel egy egyenértékű tanulmányi előmenetelt is szavatol.

Megkülönböztetünk FX és F érdemjegyeket is, amelyeket sikertelen vizsgák esetén kapnak a hallgatók. Az FX azt jelenti, „nem értékelhető – javítás szükséges, mielőtt a teljesítményt el lehet ismerni”, az F pedig azt

jelenti: „nem értékelhető – több javításra is szükség van”.

Az ECTS központi dokumentumai

- Az **Információs Csomag és Kurzusleírás** információkat nyújt a hallgatóknak és a tanároknak az intézményekről, tanszékekről/karokról, a tanulmányok és a kurzusegységek szervezéséről és szerkezetéről, amelyet az intézmények az interneten és nyomtatott formában is rendelkezésre bocsátanak.
- A **Tanulmányi Szerződés** (Learning Agreement) tartalmazza azokat a teljesítendő kurzusokat, amelyeket az ECTS kreditekhez fel kell venni. Ezek alapján a hallgató és az érintett intézmények vezető grémiumai megállapodást kötnek. Kreditátvitel esetén a hallgatók és a két intézmény közreműködésével megkötött tanulmányi szerződést a hallgató kiutazása előtt le kell zárni, és esetleges változások esetén azonnal módosítani kell.
- A **Tanulmányi Átirat** (Transcript of Records) dokumentálja a hallgató teljesítményét a teljesített kurzusok felsorolásával, a megszerzett ECTS krediteket (adott esetben a helyi és nemzeti szintű krediteket is), valamint az elért érdemjegyeket és a lehetséges ECTS érdemjegyeket. Kreditátvitel esetén a kiutazó hallgatók az átiratot a hazai felsőoktatási intézménytől a kiutazás előtt kapják meg, a fogadó intézmény pedig a felvett hallgató tanulmányi célú tartózkodása végén állítja ki ezt a dokumentumot.

Az ECTS minősítés

Az ECTS minősítést olyan intézmények kapják, amelyek megfelelően alkalmazzák a kreditátviteli rendszert minden első és második ciklusú felsőoktatási programban. A minősítés garantálja, hogy az intézmény az európai és más nemzetközi együttműködésekben megbízható partnerként vesz részt.

Az ECTS minősítés kritériumai a következők: megfelelő Információs Csomag és Kurzusleírás (kétnyelvű tájékoztató online vagy nyomtatott formában, vagy angol nyelvű programok esetében csak angol nyelven), az ECTS kreditek használata, Tanulmányi Szerződés minta, Tanulmányi Átirat minta, tanúsítvány az akadémiai elismerésről. Az intézmények a minősítéshez

szükséges igénylő nyomtatványt az Európai Bizottság weboldalán érhetik el. Igénylési határidő: minden esztendő november 1. A minősítés három egyetemi ill. főiskolai évre érvényes. Azoknak az intézményeknek a listáját, amelyek minősítéssel rendelkeznek, szintén az Európai Bizottság weboldalán teszik közzé.

Az oklevélmelléklet-minősítés

Oklevélmelléklet-minősítést kaphatnak azok az intézmények, amelyek oklevélmellékletet adnak ki az első és második ciklusú felsőoktatási programot végzett diákok számára.

Az oklevélmelléklet-minősítés kritériumai: oklevélmelléklet kiadása ingyenesen egy széles körben használt európai nyelven; az Európai Bizottság, az Európa Tanács és az UNESCO által közösen kifejlesztett oklevélmelléklet modell szabványos használata; információnyújtás az oklevélmellékletről (online és/vagy nyomtatott formában). A minősítés a kiadást követő 3 éven keresztül érvényes.

További információk:

Tempus Közalapítvány:

http://www.tka.hu/pages/content/index.php?page_id=212

Európai Bizottság / ECTS:

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects/label_en.html

A programok folytatása

Áttekintve a kötetben bemutatott országok oktatásügyét megállapíthatjuk, hogy az egyes nemzeti oktatási programok tartalmi, tantervi törekvései jól szolgálják a központilag elfogadott célokat. Ezek lényegét a sorozat többi kötetét alkotó ország-ismertetők alapján érti meg az Olvasó. Az egyes oktatási fejlesztések különböző szinteknél tartanak, és számos új kérdés megvitatásának szükségességéről adnak képet.

Érdemes figyelni arra, hogy több ország bemutatásakor az oktatásügyi rész végén a napirenden szereplő oktatási vitákról, reformtörekvésekről, azok tartalmáról ad számot. A teljesség igénye nélkül megemlítjük a feldolgozások alapján Csehország, Finnország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Litvánia, Németország, Szlovákia reformtörekvéseit is, amelyek nyilván számos más országban is jelen vannak a mindennapokban.

4. Hazánk szerepe az Európai Unió oktatási törekvéseiben

Az Európai Unió és Magyarország közötti Csatlakozási megállapodás 18. fejezete foglalkozik az oktatás és képzés témakörével. Az oktatás és a képzés EU-s felértékelődéséhez hazánk is csatlakozott, természetesen fenntartva az oktatás és kultúra nemzeti karakterét a szubszidiaritás elve alapján. Magyarország vállalta a részvételt az oktatásügy „nyílt koordinációjában”, és közreműködését az Európai Unió oktatási programjaiban. Aktív részesei vagyunk az európai tudományos, oktatási, felsőoktatási térségi törekvéseknek, a tudásalapú társadalom kialakításának.

A magyar oktatásügy folyamatosan nyomon követte az európai oktatási elvárásokat, és törekvéseket és ez napjainkra is jellemző. Ennek eredményeként az óvodai (előiskolai) ellátottság szinte teljessé vált, mi több, napjainkra – népesedési okok miatt – mind több helyen csökken az óvodai ellátás iránti igény. Az óvónők felsőfokú képzettséggel rendelkeznek, és eredményesen végzik az iskolai előkészítés fontos munkáját.

Hasonlóan konszolidált, de változó viszonyok között működik az általános iskolai oktatás is, bár a települési, lakóhelyi esélykülönbségekről, az iskolaátszervezésekről, bezárásokról intenzív napi viták folynak. Ebben az utóbbi évtized új vonása, hogy a nyolcosztályos általános iskola és négyéves középiskola (8+4) mellett a különböző iskolaszervezeti változások következtében megjelent a 6+6 osztályos szerkezet is. Ez utóbbi keretében a hagyományos 7. és 8. osztály átkerül a gimnáziumba. Sokat változott a szakképzés, de a befogadó munkaerő-piaci igényeket figyelembe véve újabb változtatásokra van szükség. Hazánkban 2000 óta a tankötelezettség korhatára a 18 éves életkor.

A magyar fiatalok képzettségi szintje természetesen különböző. Egyéb tényezők mellett az oktatás eredményességét is minősíti tanulóink sikeres részvétele szakismereti világversenyeken, vetélkedőkön, de azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy egy közelmúltban publikált PISA vizsgálat szerint a magyar diplomások szövegértése és olvasási képessége a skandináv szakmunkások szintjén áll.

Az ilyen és hasonló „mellbevágó” megállapítások nemcsak a hazai oktatásügyet érintik. Az Ausztriával foglalkozó PISA jelentés ugyancsak az olvasási készséggel kapcsolatban vetett fel problémákat, amelyre nyugati

szomszédunk – egyebek között – úgy reagált, hogy elindította a „LESE-FIT” (Olvass fitten!) programot és ennek internetes változatát is a www.lesefit.at elérhetőségen. Olvasva a hazai reagálásokat, hasonló válaszok keresését és megvalósítását találhatjuk a különböző oktatásirányítási és más fórumok nyilatkozataiban. A nemzetközi szintű vizsgálatok feltétlenül hasznosak, figyelemfelkeltőek, ugyanakkor azt is számításba kell venni, hogy a vizsgálati módszereknek is folyamatosan alkalmazkodniuk kell a változó vizsgálandó témákhoz.

Talán úgy is fogalmazhatnánk, hogy delelőjén áll a magyar felsőoktatás reformja. Sok minden változik, viták és döntések sorozatával találkozunk, a fő elem azonban nem kétséges: a bolognai folyamat hazánkban is elindult. A felsőoktatási reform négy pillére stabilnak látszik: az angolszász képzési szerkezet bevezetése a magyar oktatásba; a belső irányítási rendszer átalakítása; a gazdasági autonómia megteremtése és finanszírozása a felsőoktatásban; az infrastruktúra-fejlesztési program, amit a magántőke bevonásával terveznek elvégezni, 15-20 év „szokásos” beruházás tömegét előre hozva, és 3-4 évre koncentrálván.

Felhasznált irodalom, Internet-elérhetőségek

Allgemeine und berufliche Bildung in Europa: Unterschiedliche Systeme, gemeinsame Ziele für 2010 (Általános és szakmai képzés Európában: Különböző rendszerek, közös célok 2010 jegyében). Európai Bizottság, Oktatás és Kultúra Főigazgatóság. Európai Közösségek 2002. 1-39. oldal. Internet: (<http://europa.eu.int>)

Európára nyitottan – Tanulás határok nélkül. Budapest 2003 Európai Unió Kommunikációs Kiadvány 1-14. old. Internet: (www.eukk.hu)

Europass. Österreich, Nationales Europass Zentrum (NEC Österreich) Wien, 2005. 1-15. S. Internet: (www.europass.at; E-mail: info@europass-info.at)

Mutassa meg magát Európának! – a Nemzeti Europass Központ kiadványa. (További információ: www.europass.hu)

Europäisches System zur Übertragung und Akkumulierung von Studienleistungen (ECTS) Kernpunkte (A tanulmányi teljesítmények átvitelének és összegyűjtésének európai rendszere. Alapelvek) Europäische Kommission, Europäische Gemeinschaften, 2004. 1-9. S. Internet: (<http://europa.eu.int>; ingyenes telefon: 00 800 6 7 8 9 10 11)

EU-weite Zusammenarbeit in der Hochschulbildung – Hochschulabschlüsse in Europa (EU-szintű együttműködés a felsőoktatásban – felsőoktatási képesítések Európában) Europäische Kommission, Generaldirektion Bildung und Kultur, Europäischen Gemeinschaften, 2003. 1-16. S. Internet: (<http://europa.eu.int>; továbbá: www.europa.eu.int/comm/education/index-de.html; www.ploteus.net; www.euydice.org; www.cedefop.eu.int)

ECTS – European Credit Transfer System. Anerkennung ohne Grenzen (Európai Kredit-Átviteli Rendszer, Teljesítményelismerés határok nélkül). Bildung und Kultur Sokrates. Rövid tájékoztatás – németül. Sokrates Nationalagentur Österreich Internet: (www.sokrates.at; www.ects.at; E-mail: office@sokrates.at)

Kiss Melinda Katalin: Utazó diákok: reform az unióban. Beszélgetés Kemény Gabriellával, a Tempus Közalapítvány igazgatójával. In: Népszabadság 2005. november 24. Pályakép 1. old. E-mail: (szerk@nepszabadsag.hu)

Koncz János: Európa oktatásáról – Maastricht után tíz évvel, In: Európai Tükör. A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központjának folyóirata, 2004. IX. évfolyam 1. 47-82. old. Internet: (www.stratek.hu)

Megnyílnak a külföldi egyetemek kapui. Interjú Magyar Bálint oktatási miniszterrel. In: Délmagyarország 2005. november 18. 13. oldal. Internet: (www.delmagyar.hu; E-mail: szekesztoseg@delmagyar.hu; u.o. egészoldalas összeállítás a bolognai folyamatról. További információk: Internet: <http://www.om.hu>; <http://www.om.hu/main.php?forderID=994>)

Mihály Ildikó: Oktatás az egyesült Európában. Mentor. Oktatási, Egészség- és Életmódmagazin. Támpont – Tankönyvkritikai melléklet 2003. április V. évfolyam 4. száma 12-13. old. Internet: (www.mentor_tampont.hu; www.sulinet.hu)

Pályázati felhívások. In: Pályázati Pavilon – A Tempus Közalapítvány magazinja, 2005. szeptember. (További információ: www.tka.hu)

Sokrates Bildung ohne Grenzen (Socrates képzés határok nélkül) Bildung und Kultur Sokrates (Rövid tájékoztatás) Wien, 2004. Internet: (www.sokrates.at); E-mail: office@sokrates.at)

Sokrates – Erasmus – Hochschulcharta und transnationale Erasmus-Projekte. (Erasmus – Felsőoktatási Charta és nemzetközi Erasmus-projektek) Hochschulen ohne Grenzen (Felsőoktatási intézmények határok nélkül) Aktion 1 (Rövid tájékoztatás) Elérhetőség: Internet: (www.sokrates.at; www.erasmus.at)

Sokrates – Comenius 1, Europäische Schulpartnerschaften (Sokrates – Comenius 1, Európai iskolai partnerségek – rövid ismertető németül) Elérhetőség: Internet: www.sokrates.at; E-mail: office@sokrates.at)

Jegyzetek